

ББК 84.4УКР6
Б 14

упорядник **О. Коновал.**

Б 14 **Іван Багряний.** Публіцистика (довіді, статті, памфлети, рефлексії, есе). [текст] / – Київ: Центр учбової літератури, 2020. – 856 с.

ISBN 978-611-01-1743-2

Творчість Івана Павловича Багряного (1906-1963) - талановитого українсько-го письменника і активного громадсько-політичного діяча, удостоєного Державної премії України імені Тараса Шевченка (1992), - тривалий час замовчувалася в радянській Україні. Лише останнім часом тут видано романи «Тигролови, «Сад гетсиманський», «Людина біжить над прірвою». Читач уже мав можливість ознайомитися також і з кількома публіцистичними творами Івана Багряного, поданими в збірці «Під знаком скорпіона («Смолоскипи, 1994), однак всебічне уявлення про багату і містку публіцистику письменника дасть лише це найповніше видання.

У книзі - за хронологією першої публікації - вміщено доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе (приведені, в основному, до норм сучасного українського правопису), які були надруковані в 1946-1963 роках переважно в журналі «Наші позиції» та газеті «Українські вісті - виданнях Української революційно-демократичної партії (УРДП), яку в еміграції організував і впродовж 1948-1963 років очолював автор.

У радянській Україні комуністична пропаганда таврувала Івана Багряного ворогом народу, кваліфікувала як націоналіста та запеклого антирадянщика, а в еміграції вороги називали його агентом НКВС, прислужником Москви, звинувачували в комунізмі. Насправді ж він був мужнім патріотом, чесним письменником, для якого художнє слово і, передовсім, публіцистика етапи засобом боротьби за національну гідність і волю свого народу, за державну незалежність України. Гострим словом він критикував сталінський тоталітарний режим, викривав російський великодержавний шовінізм, оперативнo відгукувався на події в СРСР, аналізував світове політичне життя тощо.

Публіцистика Івана Багряного, в якій яскраво відбилася його подвижницька політична та організаторська діяльність в еміграції, здебільшого не втратила актуальності і сьогодні, вона багато в чому повчальна і, як переконається читач, дуже цікава.

ББК 84.4УКР6

ISBN 978-611-01-1743-2

© «Центр учбової літератури», 2020.

752	«Блискуча перемога»
754	Млин, що не меле
755	Повчальний приклад
757	Тяжкі рефлексії (<i>З епохи модерного гуманізму та в 29 річницю самогубства М. Хвильового</i>)
760	Мурова політика
762	Зруйнований міф
765	Нова «перемога»
767	Хрущов хвилюється
769	Зустріч культури з примітивізмом
772	Геркулесові стовпи...
774	Чого не можна скасувати
776	Не хлібом самим... (<i>Про те, як не треба робити пропаганди</i>)
778	Гірки, дітки, заробітки!
780	Привітання XII з'їздові ОДУМу
782	Чи розв'яже Хрущов третю світову війну?
784	Інтерв'ю з Каракозовим
786	«Центральне питання»
788	Жахливий симптом
790	Куди вдаряють «Известия»
793	Правильний рішучий крок!
796	Конфуз Хрущова. Що буде далі?
799	Ціна місячної березки
801	Троянський кінь
802	Якщо вчитись — то вчитись!
804	Тільки не ксенофобія
805	Цирк (<i>Таке враження</i>)
808	В полоні фікції
810	І ще один цирк
812	Щоб не було ілюзій (<i>До нескінченного діалогу</i>)
815	Чому такий шал?
818	Що ж він напише? (<i>Про мемуари Поскрьбишева</i>)
820	Слово до читачів
822	«Богатир» і «ліліпут»
824	Що робити?
826	Коли постаріє Китай...
829	Відійшов у безсмертя. <i>Григорій Костюк</i>
839	Іменний покажчик

- 630 «Оголтеля» реакція
 632 Антисемітизм.— знаряддя російського імперіалізму
 636 Спілка «рідної» глупоти й московської злоби в єдиному фронті проти Хвильового й хвильовізму
 644 «Чудова» і «злочинна» людська приязнь (*Поправка до спогадів Івана Ле про Юрія Яновського*)
 647 Шовінізм
 651 Чого вчить повстання в Теміртау?
 657 Коли гримлять літаври і б'ють барабани (*Першотравневі рефлексії*)
 660 «Соціал-предателі»?
 663 Чи крок назад, чи крок вперед?
 667 Злидні опортунізму
 669 Ганебне проголошення
 673 Шлях до миру
 678 Черевик
 680 Росія і ми
 684 На щастя, на здоров'я, на Новий рік! (*Рефлексія на грані між вчора і завтра*)
 687 З форуму вільної думки...
 691 Щоб не сказати більше
 693 Під подвійним пресом
 695 Хвилювання в «сторозтерзаному Києві»
 697 Якби...
 699 Діло честі, діло слави...
 702 Не «брудна гра», а свята правда!
 705 За потьомкінською «лунніковою» ширмою
 707 Линвоходи
 711 Подія особливого значення
 713 Коса на камінь
 715 Оракул чорної імперіалістичної ночі (*Рефлексія з приводу нової «Програми КПРС»*)
 719 Національне питання в «Програмі КПРС»
 722 Епоха мильної баньки
 724 В краплі води
 726 Перспектива іредентизму?
 729 Дешевим коштом
 731 Парадокс антиколоніальної епохи (*Рефлексія про темне тло яскравої дати — 22 січня*)
 734 Аналогії, паралелі...
 736 Про «відхід у привату»
 738 Єдність протилежностей
 740 «Реабілітація» чи експлуатація (*Рефлексія з нагоди «реабілітації» М. Скрипника*)
 743 Поновне вбивання вбитих
 745 Дивись у корінь!
 748 Пропаганда, криза і КДБ
 750 Перемога волелюбних

467	Помийте руки!
469	Танець живота
471	«Розбрід і паніка»?
476	Наша правда
479	Отже?
481	Бідна Ніна
484	Метод рафінованого терору
487	Апологетика ідейного роззброєння і наша відсіч
500	Реабілітація чи компрометація?
503	Феєрверк «колективної» демагогії <i>(Слово по доповіді Хрущова)</i>
514	Фіаско комунізму
518	Мemento морі <i>(Пам'ятай про смерть)</i>
520	Героїка і бізнес?
523	Поворотний пункт історії
527	Велике здемаскування малих шахраїв
529	Страх
531	Реабілітація злочинів
533	Стриножування волелюбних
535	«Отам-то милостивії ми ненагодовану і голу застукали сердешну волю...»
537	Нова фаза наступу на еміграцію і наша відповідь
540	Під кригою сталінсько-хрущовської реакції
544	Юпітере, ти злостишся...
547	Агонія банкрутів
550	Між відчаєм і сказом
553	«Більшовизм», «російський імперіалізм», «російський народ»
558	Ахінея з маслом
561	День жалоби
563	Супутники й біломорканали
565	Що ж здекларувала «Декларація»? <i>(Рефлексії на тему т. зв. «Декларації наради представників комуністичних і робітничих партій соціалістичних країн, що відбулася в Москві 14–16 листопада 1957 року)</i>
572	Відповідь Д. Донцову і його деяким учням
576	Чий Шевченко?
578	Борг
581	Блуд
584	«Закон» московського беззаконня
587	Відповідь І. Багряного п. В. Чапленкові
591	Читаючи друзів
595	Маніфестація мерзості
599	Зміст моєї книги
602	Ураган злоби і неправди
607	Без завивання в папірчики
610	Між фарсом і трагедією
614	Квадратура кола
623	Звернення Голови Української Національної Ради до всіх українців в СРСР з нагоди 22 січня через Радіо-Рим
626	Чому <i>(Відповідь панам і їхнім козачкам)</i>

220	Трагічні манівці
231	Мементо морі
234	День прийдешній <i>(Перед'перспективою атомного знищення України)</i>
242	Проба вартостей <i>(З нагоди 500-го числа «Українських Вістей»)</i>
247	Коли чад імперії затуманює честь <i>(Відповідь проф. Ф. П. Багатурчукові)</i>
252	Трикутний торг <i>(До питання єдиного фронту народів СРСР)</i>
264	В чому ж різниця?
275	Здійснення погрози?
281	Експлуатація антисемітизму
288	Під знаком скорпіона
294	Про свободу слова, совісті і преси за залізною заслоною <i>(З нагоди конгресу вільної преси в Берліні)</i>
299	Чи розламає нас ворог?
306	Як ми розуміємо єдиний національний фронт?
310	Хто ж проти українського єдиного національного фронту?
315	Секрет більшовицької диктатури <i>(На який клас спирається більшовизм)</i>
322	Протиреволуційна профілактика Сталіна
327	Партія «останніх могікан»
334	Чи можлива революція в СРСР?
339	Між абсурдом і логікою <i>(З нагоди XIX з'їзду ВКП)</i>
343	Боротьба проти консолідації — боротьба проти УНРади
346	Чуєш, брате мій, товаришу мій!.. <i>(Слово до вояка Радянської Армії)</i>
350	«Движенняє води»
353	Над труною тирана <i>(СРСР під знаком «розброду й паніки»)</i>
357	Розмова в Бі-Бі-Сі
361	Фронт брехні й аморальності
377	Лицарі абсурду
383	Камо грядеши? <i>(Думки і загадки на святвечір)</i>
389	Десять років боротьби і наші ближчі завдання <i>(Доповідь на IV з'їзді УРДП. Подаються головні розділи)</i>
411	Наша преса <i>(Витяг з доповіді на IV з'їзді УРДП)</i>
413	За заслоною з «димом отечества»
417	Слово на той бік
419	«Тріумф» рабовласників <i>(З нагоди десятиліття розпалу репатріації)</i>
423	Крокодиляче милосердя
426	Работоргівці
428	Обережно! Пастка!
432	За щастя треба боротись
435	«Підпал рейхстагу»
438	Привітання добрусівцям у США
439	Між Сціллою і Харібдою
445	Трест убивць ставить ставку на дурня
449	Московська крапка над «і»
453	Ціна хрущовського ведмедика
455	Упоперек ілюзіям <i>(Про «новий курс» і старий «меч» або «за рибу гроші»)</i>
461	Пошесть уніфікації
463	Кривавий ієрогліф

ГРОМАДЯНСЬКА СНАГА І ПОЛІТИЧНА ПРОЗІРЛИВІСТЬ

(Про публіцистику Івана Багряного)

Постать Івана Багряного — одна з найяскравіших і найдраматичніших в українському письменстві і громадянстві першої половини і середини ХХ ст. Переслідуваний і караний на батьківщині, в УРСР, він не для всіх виявився бажаним і зручним і в еміграції, в діаспорі — його політична позиція ставала предметом не лише заперечень, а й злостивих перекручень та наклепів, а серед політичних супротивників знаходилися й такі, що погрожували йому розправою і вдавалися до засобів кримінальних. Замовчуваний в Україні всі повоєнні роки, він тільки останнім часом став відомий читачам на батьківщині. Тепер опубліковано тут кілька його романів, за його творами ставляться фільми, з'являються дослідження про нього. Актом справедливості і визнання (хоч і запізнитого) стало присудження йому посмертно в березні 1992 року найвищої відзнаки нашої держави — Державної премії України імені Тараса Шевченка.

Отже Іван Багряний на сьогодні вже не є постаттю невідомою для читача в Україні. Однак з огляду на те, що до кожного нового видання його творів прилучається і новий контингент читачів, нагадаємо деякі найзагальніші відомості про його життя і творчість.

Народився Іван Багряний (справжнє прізвище — Іван Лозов'ягин — з роду Лозов'яг; псевдонім обрано, як припускають, під впливом захоплення творами Миколи Хвильового, в текстах якого улюблений епітет «багряний» виражав революційно-романтичне поривання) 2 жовтня 1906 року в м. Охтирці. Деякий час навчався в Київському художньому інституті. Писати почав ще в школі, рано розпочав і систематичну літературну діяльність. Належав до літературного об'єднання «Марс» (Майстерня революційного слова), яке обстоювало засади професійної кваліфікованості і намагалось чинити опір вульгарній партійній політизації літератури. Членами «Марсу» були Є. Плужник, Т. Осмачка, Б. Антоненко-Давидович, Б. Тенета, Д. Фальківський, М. Івченко, Г. Косинка, В. Підмогильний, Я. Савченко, Я. Качура — письменники дуже несхожі між собою, але майже всі яскраво талановиті; і майже всі вони були репресовані ще на початку 30-х років.

Іванові Багряному було лише 25, коли його заарештували (1932 р.; про обставини арешту, перипетії життя тих літ і ранню творчість докладно розповіли Дмитро Нитченко-Чуб у книжках «Люди Великого Серця» і «Від Зінькова до Мельбурна» та Григорій Костюк у «Зустрічах і прощаннях»). Але молодий поет устиг уже засвідчити свій небуденний хист збіркою віршів «До меж заказаних» (1929); поемою «Монголія» (1927), в якій образ далекої азіатської країни постав не у звично-екзотичному, а швидше в історіософському плані, а контраст величчю минулого і жалюгідного сьогодення містив для українського читача прозорі алюзії; поемою «Аве Марія» (1929) з її гімном бунтарству і запереченням духовного рабства — теж досить небезпечний на ті часи пафос; історичним романом у віршах «Скелька» (1930), який постав на основі місцевих народних переказів і «антирелігійна» спрямованість якого була формою викриття експансії російської православної церкви, її колонізаторської і русифікаторської ролі в Україні.

Певно, саме неординарний характер творчості привернув увагу чекістів до молодого поета, як і його незалежна вдача та приналежність до запідозреного в нелояльності «Марсу». А втім, під підозрою була вся українська інтелігенція. У всякому разі, інкриміновано Багряному його ймовірні погляди, як видно з його «Свідчень про свою контрреволюційну діяльність» (назву таким документам да-

вали самі чекісти), що їх вперше опублікував у «Літературній Україні» (від 6 лютого 1992 року) дослідник творчості Івана Багряного Олександр Шугай. У цих зізнаннях Іван Багряний так викладає свої «ще не зовсім сталі» переконання:

«1) Я мушу працювати для української культури насамперед і твори мусять бути національними не тільки формою, а й змістом. Я — український письменник.

2) Національну політику розв'язано не досить вдало, вірніше, в цій справі багато перекручень, як-то: кепсько поставлено справу з українізацією, а коли про це говорити, закинуть в націоналізмі. Потім: російській культурі надається перевага й створено для неї кращі умови, за рахунок нашої російська культура домінує. Ми в неї в давній залежності.

3) В своєму культурному розвитку нам треба орієнтуватися на Європу, а не на Москву»...

І ще: «Протягом 29—30, 31 та 32 рр. погляди мої змінилися лише в той бік, що стали сталішими та поширилися на іншу ділянку нашої дійсності. Так, я вважав, що ми скривджені й економічно, що, мовляв, багато віддано, а мало за те маємо»...

Неважко побачити, що, незалежно від того, чи це добровільні свідчення, чи вимушені, чи й самим слідчим писані, — вони відбивають настрої мислячої частини української інтелігенції, коло тем і уявлень, популярних в Україні 20-х — початку 30-х років, — і саме тих, яких боявся режим і яких дошкукувалися репресивні органи.

Арешт і засудження не паралізували вольової вдачі Івана Багряного. Судячи з усього, він не був зляканою безмовною жертвою, а, наскільки це виявлялося можливим за різних ситуацій, вів ідеологічний і психологічний двобій із своїми переслідувачами — слугами системи (відлуння якого — і в пізнішому романі «Сад Гетсиманський», де вгадується й особисто пережите), тікав із заслання, дістав новий строк. Взагалі, все його життя сповнене дії, ризику і драматичних пригод, що відбилися і в його творчості. Тут треба згадати і про фатальну недугу — туберкульоз легенів, — яку він дістав чи то в тюрмі, чи то на засланні і яка переслідувала його до останніх днів, укоротивши віку.

Вийшовши на волю в перші дні війни, опиняється під німецькою окупацією, намагається віддатися національно-культурній роботі, але, не бачачи умов для цього і пересвідчившись у геноцидному для українського народу характері фашистського «визволення», знаходить шлях до українського підпілля, в якому працює в його референтурі пропаганди, пишучи пісні, статті, малює карикатури та плакати, бере участь у створенні Української Головної Визвольної Ради (УГВР) та у виробленні програмових документів, зорієнтованих на об'єднання всіх незалежницьких сил та подолання впливу тоталітарних і авторитарних ідеологій, на поворот до демократичної політичної концепції.

В еміграції, живучи переважно в Німеччині, Іван Багряний виявив велику творчу енергію в широкому інтелектуальному і громадянському діапазоні — як поет, романіст, публіцист, політичний мислитель і діяч, організатор політичного життя. З-під його пера виходили поезії, частина яких об'єднана в збірці «Золотий бумеранг» (1946; ця збірка дала підставу Ю. Шереху-Шевельову поставити ім'я автора поряд з Уласом Самчуком, як двох найвидатніших письменників української еміграції); романи «Тигролови» (1944, друга редакція — 1946—1947), «Сад Гетсиманський» (1950), «Огненне коло» (1953), «Антон Біда — герой труда» (1956), «Буйний вітер» (1957), «Людина біжить над прірвою» (1965), п'єси «Морітурі», «Генерал», «Розгром» та інші твори.

Однією з головних тем творчості Івана Багряного було викриття системи більшовицького терору, показ жорстоких і підступних методів роботи каральних органів — тут він використав багатий матеріал особистих вражень. Його роман «Сад Гетсиманський» був чи не першим твором емігранта з СРСР, який розповів правду про жадливий катівський механізм більшовицької влади. Юрій Шерех-Шевельов назвав його «справжньою енциклопедією радянської політичної в'язниці»

ЗМІСТ

5	Громадянська снага і політична прозорливість <i>(Про публіцистику Івана Багряного) Іван Дзюба</i>
15	На новий шлях
22	Чому я не хочу вертатись до СРСР?
32	Молодь Великої України і наші завдання
56	Національна ідея і «Націоналізм»
66	Між «трупом» і «привидом»
69	На намальованому коні
72	Відкритий лист до Вш. п. В. Блавацького
74	Комунізм, фашизм і революційна демократія
77	Чуєш, світе?
80	На варті
82	Так тримати!!
86	Року Божого...
87	Доповідь на II з'їзді УРДП
104	Для чого створено УРДП? <i>(Звернення до учасників IV Пленуму ЦК УРДП)</i>
107	Наша Правда <i>(Думки вголос 14 березня на національній панасиді в Мюнхені)</i>
110	«Хто ж могутній заборонить?!»
112	Чад імперії
116	Істерика російського фашизму
119	Нотатки письменника
122	До питань стратегії й тактики нашої визвольної боротьби <i>(Доповідь на III з'їзді УРДП)</i>
143	До проблеми молоді
147	Як українці програли процес Кравченка <i>(Довідка для українського громадянства)</i>
151	2 x 2 = 4
156	Дніпро впадає в Чорне море
167	«Хіба це не жах?»
173	Позов мільйонів
175	Фарватер п'ятої колони
181	Репліка безіменним «іукам» та іменитим редакторам
183	Пам'яті Анатолія Григоровича Рябишенка
186	«Революція» і «опортунізм»
192	Ми стоїмо плечима до плечей і світ відчинимо, як двері!
194	Відкритий лист до дирекції «Голосу Америки» з приводу авдицій українською мовою
199	Смітник імперії й сталінські «апелєсіни»
205	Великий іспит
208	Відповідь ворогам великим і ворогам манюньким <i>(Абрамовичам, Державінім та іншим)</i>
216	А це проти кого диверсія? <i>(Далі про марксо-ленінського діалектика з «УС»)</i>

Шовін 648
Шпол Ю. 26
Шуб Д. 327
Шугай Олександр 6
Шульгін 689
Шумило В. 367
Шумський 16, 54, 165, 170, 171, 365, 369, 370, 372, 638, 642, 643

Щ
Щорс 579

Ю
Юденич 116, 202
Юзик 600
Юр'євський Е. 327

Я
Ягода 250, 287, 551
Якір 26
Яловий Михайло 297, 368, 370, 372
Яновський Юрій 46, 637, 644 – 646
Ярославський 28
Ясенський Бруно 448

і спростував тезу про Солженіцина як першовідкривача цієї теми: роман Багряного з'явився набагато раніше за твори останнього. Критик говорить про «разючу подібність» «Саду Гетсиманського» і «Архіпелагу ГУЛАГ» (попри більшу масштабність останнього), а водночас зауважує, що «брак сприятливої кон'юнктури 1950 року супроти 1970 і класичне українське невміння виходити поза своє гетто спрочинилися до того, що роман Багряного не здобув і одної частини популярності, якої досягла документальна епопея Солженіцина»*.

І все-таки саме романи Багряного – «Тигролови» і «Сад Гетсиманський» – стали тими, що були перекладені англійською та деякими іншими мовами і здобулися на певний резонанс на Заході.

Багатьма європейськими мовами був перекладений і його памфлет «Чому я не хочу вертатись до СРСР?», що мав великий розголос серед української еміграції та у світі. Це – один із шедеврів багатогранної і темпераментної публіцистики Багряного, яка збагатила скарбницю української політичної думки та історію вільних змагань, – до неї і звернемося далі.

Памфлет «Чому я не хочу вертатись до СРСР?» був відповіддю на облудні заклики радянської пропаганди і на безсоромні дії західних урядів, які сприяли насильницькій репатріації біженців до СРСР – прямо в концтабори. Це була відповідь патріота України, який хотів використати становище емігранта – перебування у вільному світі – для боротьби за її свободу. Це був і гіркий докір західній громадськості, яка в більшій своїй частині сліпо не помічала трагедії мільйонів жертв більшовизму або й, загіпнотизована сталінською пропагандою, вороже ставилася до втікачів з СРСР, як до нібито фашистських «колабораціоністів».

У цьому памфлеті Багрянний, зокрема, писав:

«Для європейців і для громадян всіх частин світу (крім СРСР) дивно й незрозуміло, як-то може людина утікати від своєї Вітчизни і не хотіти вертатись до неї. То, мабуть, великі злочинці, що бояться кари за свої великі гріхи перед своєю Вітчизною?

Мабуть тому до нас ставляться з такою ворожістю.

Дійсно, тут є чому дивуватися для тих, для кого слово «Вітчизна» наповнене святим змістом. Що може бути милішого за Вітчизну, за ту землю, де родився і ходив по ній дитячими ногами, де лежать кості предків, де могила матері.

Для нас слово «Вітчизна» також наповнене святим змістом і, може, більшим, як для будь-кого іншого. Але не сталінська «родина». Мені моя Вітчизна сниться щонаочі. Вітчизна моя, Україна, одна з «рівноправних» республік у федерації, званої СРСР. Я не тільки не є злочинцем супроти своєї Вітчизни, а, навпаки, я втерпів за неї третину свого життя по радянських тюрмах і концтаборах ще до війни.

Вона мені сниться щонаочі, і все ж я не хочу нині вертатись до неї.

Чому?

Бо там більшовизм.

Цивілізований світ не знає, що це значить, і може навіть не повірити нам. Та, слухаючи нас, мусить поставитися до того уважно».

І далі, розповівши «страшну правду про тамтешній світ», Іван Багрянний закінчує свій пристрасний памфлет – заклик до людської совісті й розуму – такою відчайдушною пропозицією:

«Людині, що виросла в нормальних людських умовах, тяжко повірити у все, що діялось там, на одній шостій частині світу, за китайським муром.

Нам світ може не повірити. Добре!

То нехай нам влаштують суд. Нехай нас судять, але в Європі, перед лицем цілого світу. Нехай нас обвинувачують, у чому хочуть, але нехай нас судять представники цивілізованого світу. Всі оті сотні тисяч нас, утікачів від більшовизму, сядуть на лаву підсудних.

* *Юрій Шерех. Третя сторожа. Література. Мистецтво. Ідеології. – Українське незалежне видавництво «Смолоскіл» імені В. Симоненка. Балтимор – Торонто, 1991. – С. 218, 220.*

Нехай нам влаштують суд.

Але на такий суд Сталін не піде!

Ми того суду не боїмося, але він його боїться — «сонцюподібний», «батько народів», «наймудріший з мудрих», «найдемократичніший з демократичних» боїться такого суду, бо то був би суд над ним і над цілим більшовизмом...

Полум'яний памфлет Івана Багряного, його пристрасна розповідь про страждання українських робітників, селян, інтелігенції (як і інших народів) у більшовицькому «раю» та про свої власні поневіряння — стає в 40-і роки одним із тих документів, які допомогли змінити ставлення західної громадськості до проблеми «переміщених осіб», — а водночас це був і початок деміфологізації сталінського режиму.

В еміграції у ФРН Іван Багряний розгорнув активну політичну та організаторську діяльність, спрямовану на консолідацію українських патріотичних сил, на вироблення реалістичної і демократичної політико-ідеологічної платформи, — і це знайшло відбиття в його рясній публіцистичній, журналістській продукції.

Разом з Г. Костюком, С. Підгайним та іншими Багряний створив Українську революційно-демократичну партію (УРДП), яку очолював від 1948 р. до своєї смерті в 1963 р., та був ініціатором створення Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ).

УРДП ставила своєю метою боротьбу за незалежну демократичну Україну, орієнтуючись на всі трудові та національно-свідомі елементи в самій УРСР, — і це була принципово акцентована орієнтація, що вимагала змін в ідеології українського визвольного руху. Одна з найчисельніших, з чималим інтелектуальним потенціалом, УРДП багато зробила для еволюції політичної думки української еміграції в бік європейськи зрозумілого демократизму, хоч і залишала місце для стереотипів революційності та класовості, що пояснювалося саме апеляцією до реалій УРСР. Реалістичність і динамізм політичного мислення Івана Багряного, його ентузіастична постава забезпечили йому послідовників у всіх країнах розселення української політичної еміграції. Газета «Українські вісті», яку він заснував, яку провадив і яка, його словами, була «трибуною нової з-підрадянської робітничо-селянської еміграції, бідної матеріально, але сильної духом», — і досі залишається однією з найкомпетентніших українських газет у діаспорі.

Іван Багряний поєднував ідею національного визволення України з ідеями соціальної демократії та соціальної справедливості. Основною силою визвольного руху в Україні він вважав робітників, селян, трудову інтелігенцію. У цьому він був близький до Микити Шаповала — діяча і теоретика українських соціалістично-революціонерів у першій третині ХХ століття.

Послідовно поборюючи те, що він інтерпретував як кастовий характер деяких відламів українського націоналізму та відповідні елітарні теорії (тепер, до речі, подекуди відроджувані), Іван Багряний натомість стверджував, що «носієм української національної ідеї є нині не каста, не клас чи якась спеціальна група, а український народ». Проте на відміну від своїх опонентів, які також залюбки оперували поняттям «український народ», він застановлюється над соціальним змістом цього поняття: «Робітничо-селянська сьгоднішня Україна має відмінну (від інших, позарадянських країн. — *І. Дз.*) соціальну структуру, відмінні передумови, що зумовлює наповнення національної ідеї відповідним змістом, отією «своєю правдою». Та «своя правда» виходить від першоджерел — від інтересів цілого того народу і ставить ту народну правду, «смердівську» правду, що дуже мало має спільного з кастовою правдою ідеологів «Націоналізму».

Завданням своєї партії Іван Багряний і вважав — стояти на ґрунті цієї ширшої народної правди: «Це завдання ми завжди маємо на оці і в ім'я його здійснення можемо витерпіти які завгодно нападки й провокаційну шамотню супроти нас всіх тих, хто жахається слова «марксизм», «матеріалізм»..., хто від одного слова «пролетаріат» приходить в сказ і трактує це як більшовизм, і готує розправу кулею і шибеницею» («Наші позиції», 1948, ч. I, с. 27–28).

У життєвому ґрунті українського національного руху (а не в елітаристських

Х

Хаммаршельд 674 — 676, 734

Хвильовий Микола 5, 16, 26, 42 — 47, 53, 54, 56, 58, 63 — 65, 74, 75, 101, 108, 137, 151, 152, 154, 158, 159, 162, 165, 167 — 171, 180, 190, 192, 216, 219, 229, 297, 304, 316, 354, 361 — 373, 375, 380, 398, 432, 458, 464, 500, 575, 576, 592, 620, 636 — 640, 642, 643, 655, 680, 683, 689, 743, 757, 759

Хвиля Андрій 43, 216

Хіной М. 327

Ходжа Енвер 746, 747

Хрущов Микита 10, 130, 423, 429, 430, 439 — 442, 445 — 449, 454, 456 — 459, 462, 463, 465, 468, 473, 474, 476, 489, 494, 498, 500, 503 — 515, 531, 532, 540 — 543, 547 — 549, 551 — 553, 556 — 560, 564, 582, 596, 607 — 609, 611 — 613, 616, 617, 620, 621, 624, 626, 634, 649, 657, 661 — 665, 671, 673 — 679, 685, 691, 699, 702, 703, 713, 714, 727 — 730, 732, 738, 740 — 742, 745, 746, 753, 755, 765 — 768, 770, 771, 777 — 779, 782, 783, 786, 788 — 791, 793 — 803, 805 — 808, 810 — 820, 822 — 825, 827

Ц

Цезар 340, 543, 568, 743

Ч

Чайківський 177, 179, 180

Чайковський 633

Чапаєв 579

Чапленко В. 587, 590

Чепурний 44

Чередниченко Варвара 43

Черемшина 277

Чернишевський 824

Чернов В. 327, 328, 333

Черчилль 58, 489

Чехівський О. 298

Чжоу Еньлай 531, 532

Чудінов 144, 145

Чупринка Григорій 110, 111

Чухновський 44

Ш

Шаміль 251, 289, 633

Шапвал Микита 8

Шварц-Омонський 251, 281, 327

Шверник 355

Шевченко Й. 297

Шевченко Т. Г. 5, 45, 56, 59 — 62, 65, 84, 111, 192, 196, 535, 536, 556, 572, 574 — 577, 590, 592, 594, 643, 693, 695, 696, 707, 833

Шевчук Г. 119 — 121

Шекспір 693

Шепілов 479, 480

Шептицький (митр.) 25, 277

Шерех-Шевельов Юрій 6

Шіллер Вільгельм Телль 579

Шкуро 249, 250

Шкурупій Гео 26, 816

Шлемкевич Микола 11